

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ГРЕЧКИ

(Представлено д.е.н., проф. Цаль-Цалко Ю.С.)

В статті розглянуто порядок формування обліково-аналітичної інформації щодо витрат на виробництво гречки з метою використання її в системі стратегічного управління.

Ключові слова: облік, аналіз, стратегічне управління, стратегічний облік, витрати виробництва.

Актуальність теми дослідження. Сільське господарство є галуззю матеріального виробництва, що виробляє продукцію рослинного і тваринного походження, які, в свою чергу, є продуктами харчування для населення і сировиною для промисловості. Випуск готової продукції, яка призначена для реалізації, і одержання прибутку є головною метою виробничої діяльності підприємства. В процесі виробництва формуються витрати на виробництво продукції і її виробнича собівартість.

Основною метою обліку виробництва є своєчасне, повне, вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат та контроль за використанням усіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції у натуральних та грошових вимірниках. Основні завдання обліку виробництва: визначення складу та розмежування виробничих витрат за їх економічним змістом, місцем прикладення (центрами відповідальності), елементами, статтями обліку, суміжними періодами та іншими ознаками, передбаченими відповідними стандартами фінансового та управлінського обліку; своєчасне та повне відображення виготовленої продукції, наданих робіт чи послуг за їх кількістю та якістю в розрізі окремих об'єктів обліку, центрів відповідальності та суміжних періодів; встановлення фактичного рівня собівартості одиниці продукції відповідно до затверджених положень та порівняння його з нормативним, розрахунковим (прогнозним, кошторисним) та рівнем ринкових цін; формування відповідної інформації про обсяг витрат та виготовленої продукції у передбаченій системі документів, облікових реєстрів та звітності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В науковій літературі питання обліку витрат обговорюються досить активно. Разом з тим, автори рідко звертають увагу на взаємозв'язок обліку виробничим витрат та системою стратегічного управління ними. Однак, як справедливо відмічають науковці [6], «проблема формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств перетинається з проблемою ідентифікації сутності стратегічного обліку, остаточного розуміння якого ще й досі несклалося (у деяких випадках взагалі стверджується про недоречність використання такого словосполучення). Разом з тим, облікова парадигма у своїй основі містить орієнтування на ретроспективність відображення інформації, що не є виправданим саме з точки зору прийняття стратегічних рішень».

Метою дослідження є обґрунтування формування системи обліково-аналітичної інформації для забезпечення стратегічного управління витратами на виробництво гречки.

Виклад основного матеріалу. До основних функцій управління відносяться: планування і прогнозування, організація і регулювання, мотивування, контролювання, аналіз. Об'єктами управління є: інформаційні ресурси, матеріальні і технічні ресурси, персонал, фінансові ресурси, технологія виробництва, організаційна структура підприємства.

Стратегічне управління витратами – це система, яка включає у себе взаємопов'язані елементи управління (мета, завдання, планування, аналіз, комунікація, мотивація, контроль, оцінка, прийняття рішень), і спрямована на забезпечення реалізації стратегічних завдань підприємства в умовах динамічного й невизначеного підприємницького середовища на основі оптимального використання існуючого потенціалу підприємства. Його метою є довгострокове забезпечення економічної ефективності підприємства за умов впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на рівень і поведінку витрат, оскільки ці чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Саме з цією метою, на нашу думку, насамперед і необхідно провести аналіз формування цінності (кінцевого продукту) для споживача та проаналізувати витрати на його створення. На основі такого аналізу можна виявити шляхи економії або мінімізації чи оптимізації витрат [2, с. 7].

Стратегічне управління витратами підприємства є одним із головних шляхів забезпечення розвитку підприємства та підвищення конкурентоспроможності його продукції.

Майже всі технічні культури виділяють у самостійні об'єкти планування та обліку витрат. Щодо них собівартість 1 ц продукції обчислюють так само, як і для зернових. Із загальних витрат виключають вартість побічної продукції (гичка, солома, стебла тощо), оціненої за нормативно-розрахунковими витратами на її заготівлю, а решту суми становить собівартість основної продукції.

Формування моделі стратегічного управління витратами необхідне не тільки для забезпечення стабільності та економічного розвитку підприємства в конкурентному ринковому середовищі, а і досягнення його стратегічної мети.

Посівні площі під гречкою постійно зменшуються: із 573,5 тис. га у 2000 році до 137 тис. в 2015. Природно, валовий збір зерна гречки зменшився з 480,6 тис. тонн в 2000 році до 110 тис. у 2015 році. Скорочення сировинної бази призвело до зменшення на внутрішньому ринку пропозиції готової продукції, і як наслідок – різке підвищення цін на гречану крупу в торговельній мережі.

Основною причиною зниження обсягів виробництва гречки є незацікавленість товаровиробників у її вирощуванні. Як свідчить аналіз економічної ефективності за останні роки з прибуткової культури вона перейшла у категорію збиткових. За оцінками експертів, низький рівень економічної ефективності вирощування гречки став наслідком дії низки чинників, серед яких погіршення соціально-економічних умов господарювання, недостатнє забезпечення матеріально-технічними засобами виробництва й недотримання у зв'язку з цим вимог технології вирощування культури, а також збільшення собівартості продукції [1, с. 152].

В перспективі підвищення конкурентоспроможності виробництва гречки

необхідно пов'язувати з подальшим збільшенням обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на її одиницю, що передбачає вирішення комплексу таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустриальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи [1, с. 153].

Об'єктами розрахунку собівартості в рослинництві є різні види продукції, які одержують від кожної сільськогосподарської культури (в тому числі і від гречки). Крім того, визначають собівартість незавершеного виробництва, що складається із собівартості сільськогосподарських робіт і вартості спожитих ресурсів для виробництва продукції рослинництва, які виконані (понесені) в поточному році під урожай майбутнього року. Виходячи з цього, об'єктами калькуляції у рослинництві є: зернові та зернобобові культури (пшениця, жито, овес, кукурудза, просо, рис, гречка, горох, квасоля, соя та ін.); технічні культури (соняшник, льон-довгунець, буряки, тютюн); картопля та овочеві культури; кормові культури (буряки на корм, кукурудза на силос, інші силосні культури та сіяні трави); витрати під урожай майбутнього року, тобто незавершене виробництво (внесення мінеральних та органічних добрив, на утримання меліоративних споруд та ін.) [3, с. 17].

Витрати на вирощування і збирання зернових культур (включаючи витрати з доробки зерна на току в межах календарного року) становлять собівартість зерна, зерновідходів та соломи. При розрахунках собівартості в першу чергу із загальної суми витрат виключають собівартість соломи (полови). Собівартість соломи визначають, виходячи із розрахунково-нормативних витрат на їх збирання, транспортування, скиртування й інші роботи відповідно до прийнятої у господарстві технології. Решту витрат розподіляють між зерном і зерновідходами, при цьому зерно приймається за одиницю, а зерновідходи прирівнюються до нього за коефіцієнтом, який розраховують за вмістом у них повноцінного зерна.

Висновки. Удосконалення системи управління витратами повинне бути націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік і аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

У підвищенні конкурентоспроможності гречки пріоритетним напрямом повинне стати впровадження інтенсивних технологій вирощування, що приведе до підвищення її урожайності.

Список використаної літератури

1. Кузьменко О. А. Підвищення конкурентоспроможності виробництва гречки / О. А. Кузьменко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – № 2 (22). – Т. 1. – Мелітополь,

2013. – С. 146-153.

2. Мокієнко Т. В. Формування стратегії управління витратами в сільськогосподарських підприємствах /Т.В. Мокієнко// Полтавська державна аграрна академія, 2011. – 20 с.

3. Морщенок Т.С. Особливості визначення собівартості основних видів сільськогосподарської продукції. / Т.С.Морщенок, А.В. Ткаленко [Електронний ресурс]. 2014 – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_012.pdf

4. Наказ № 132 Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: від 18.05.2001 р. [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики України. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.1&nobreak=1>.

5. Статистика України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/virobnictvo-grecki-v-ukraini-v-sezoni-2015-roku-vstanovlue-antirekor>.

6. Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук ; за заг. ред. Пилипенка А. А. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с.

References:

1. Kuz'menko O. A. Pidvyschennya konkurentospromozhnosti vyrobnytstva hrechky / O. A. Kuz'menko // Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – # 2 (22). – Т. 1. – Melitopol', 2013. – С. 146-153.

2. Mokiienko T. V. Formuvannya stratehiyi upravlinnya vytratamy v sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh /T.V. Mokiienko// Poltav's'ka derzhavna aharna akademiya, 2011. – 20 s.

3. Morshchenok T.S. Osoblyvosti vyznachennya sobivartosti osnovnykh vydiv sil's'kohospodars'koyi produktsiyi. / T.S.Morshchenok, A.V. Tkalenko [Elektronnyy resurs]. 2014 – Rezhym dostupu: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_012.pdf

4. Nakaz № 132 Pro zatverdzhennya Metodychnykh rekomendatsiy z planuvannya, obliku i kal'kulyuvannya sobivartosti produktsiyi (robit, posluh) sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv: vid 18.05.2001 r. [Elektronnyy resurs] / Ministerstvo ahromoyi polityky Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.1&nobreak=1>.

5. Statystyka Ukrayiny. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://agravery.com/uk/posts/show/virobnictvo-grecki-v-ukraini-v-sezoni-2015-roku-vstanovlue-antirekor>

6. Pylypenko A. A. Formuvannya oblikovo-analitychnoho zabezpechennya upravlinnya vytratamy pidpryyemstv ta yikh ob"yednan': monohrafiya / A. A. Pylypenko, I. P. Dz'obko, O. V. Pysarchuk ; za zah. red. Pylypenka A. A. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2011. – 344 s.

НАЗАРУК Богдан Миколайович – магістр Житомирського національного агроєкологічного університету, спеціальність «Облік та аудит»

Наукові інтереси: обліково-аналітичні аспекти стратегічного управління витратами на виробництво гречки